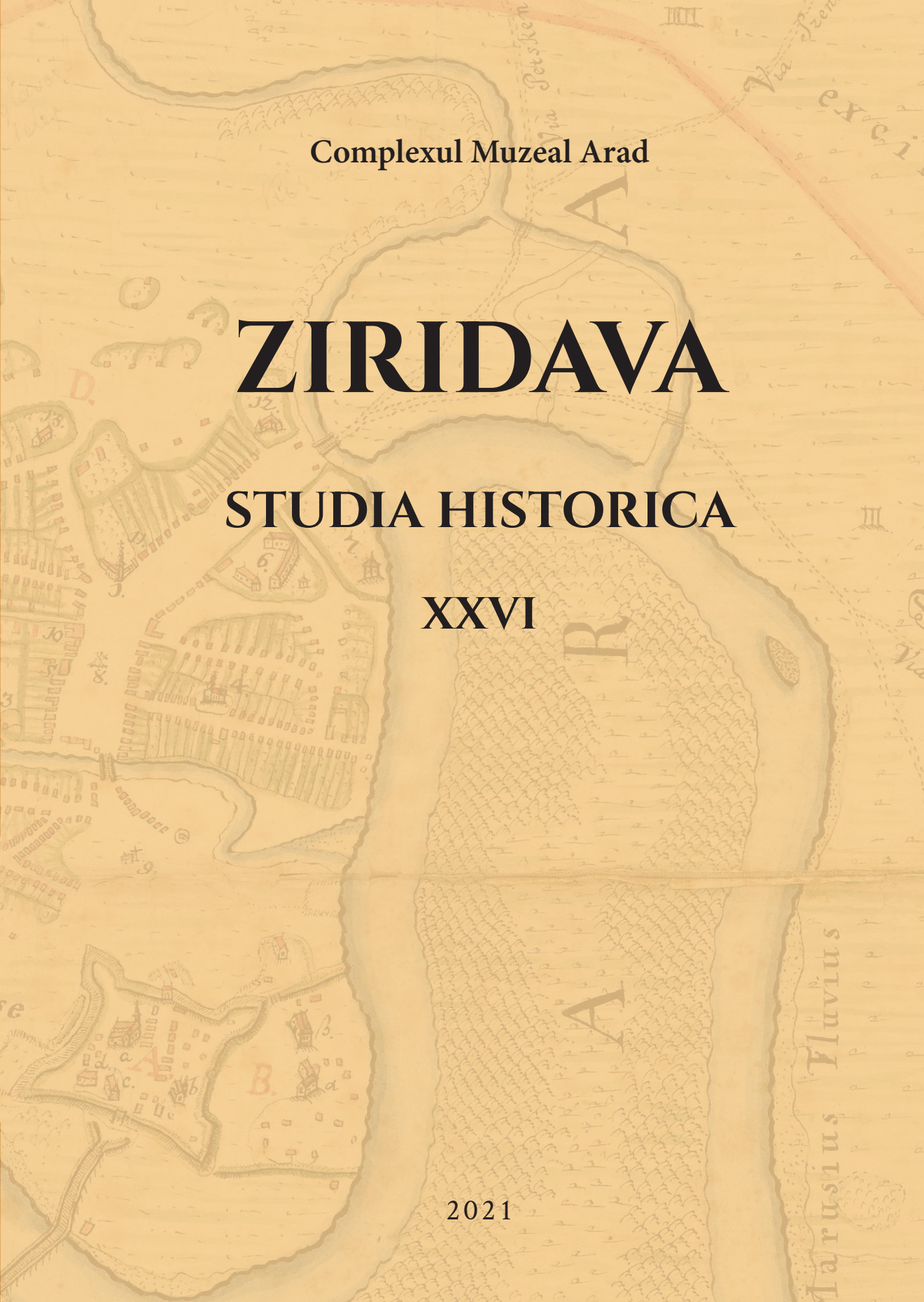

A historical map of Arad, Romania, showing the city's layout, the Tisza River, and surrounding areas. The map is in a sepia tone with various labels in Latin and Hungarian. The city is depicted with numerous buildings and fortifications. The Tisza River is shown flowing through the city and surrounding areas. The map is titled 'Complexul Muzeal Arad' at the top.

Complexul Muzeal Arad

ZIRIDAVA

STUDIA HISTORICA

XXVI

2021

ZIRIDAVA
STUDIA HISTORICA
XXVI

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

ZIRIDAVA
STUDIA HISTORICA
XXVI

Editura MEGA | Cluj-Napoca | 2021

**Proiect editorial coordonat de Complexul Muzeal Arad
și susținut financiar de Consiliul Județean Arad**

Consiliul de redacție:

Redactori: SORIN OVIDIU BULBOACĂ, FELICIA ANETA OARCEA

Secretari de redacție: IOAN PAUL COLTA, ANIKÓ WITMAN, ADRIANA PANTAZI

Consiliul științific:

JOSEF WOLF, Institutul pentru Istoria și Geografia Regională a Șvabilor Dunăreni, Tübingen, Germania; OVIDIU PECICAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; MIRCEA MĂRAN, Școala de Studii Înalte pentru Educatori „Mihailo Palov”, Vârșeț, Serbia; ANDREEA EMBER, Centre des Monuments Nationaux, France; EUSEBIU NARAI, Universitatea de Vest Timișoara; ANDREI FLORIN SORA, Universitatea din București, Societatea de Științe Istorice din România; LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS, Arhivele Naționale Istorice Centrale, București; CORNELIU PĂDUREAN, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad; ANDREI ANDÓ, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad; MARIUS IOAN GREC, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad; DORU SINACI, Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad; DUMITRU TOMONI, Societatea de Științe Istorice din România.

*In Romania, the periodical can be obtained through subscription or exchange,
sent as post shipment, from Museum Arad, Arad, Piata G. Enescu 1, 310131, Romania.
Tel. 0040-257-281847.*

ZIRIDAVA. STUDIA HISTORICA

Any correspondence will be sent to the editor:

MUSEUM ARAD

Piata George Enescu 1, 310131 Arad, RO

e-mail: office@museumarad.ro

The content of the papers totally involve the responsibility of the authors.

Persoane de contact:

Dr. Sorin Ovidiu Bulboacă: sorin_bulboaca@yahoo.com

Dr. Felicia Aneta Oarcea: felly_oarcea@yahoo.com

Dr. Ioan Paul Colta: colta86@gmail.com

ISSN 1224-7316

Copertă: CĂLIN MAN

Tehnoredactare: IOAN DOREL RADU

Editura Mega | www.edituramega.ro

e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

- 9 **Cuvânt înainte**
- 11 **SORIN OVIDIU BULBOACĂ**
O familie nobiliară românească din comitatul Zarandului – Moga de Hălmagiu (sec. XV–XVI)
A Romanian noble family from the Zarand County – Moga from Hălmagiu (15th–16th centuries)
- 23 **ELENA RODICA COLTA**
Franciscanii și cultura occidentală în vestul României. Biblioteci în mișcare
The Franciscans and occidental culture in western Romania. Libraries on the move
- 43 **AUGUSTIN MUREȘAN**
Stema familiei Huniade pe unele arbalete din secolul al XV-lea. Noi date
The Coat of arms of Huniade family on some crossbows from the 15th century. New data
- 57 **ANDREEA EMBER**
Un chateau d'architecture classique – Le Chateau de la Maisons sur Seine
A classic architecture castle – Castle of Maisons sur Seine
- 83 **OVIDIU PECICAN**
Letopisețul Cantacuzinesc și Cronica lui Matei Basarab
The Cantacuzino's Family Chronicle and The Chronicle of Matei Basarab
- 97 **VASILE MĂRCULEȚ, IOAN MĂRCULEȚ**
Organizarea administrativ-revoluționară românească a scaunelor Mediaș și Sighișoara în 1848-1849
The Romanian administrative-revolutionary organization of the Mediaș and Sighișoara chairs in 1848–1849

- 117 **DANIELA DETEȘAN**
 Testamente feminine din districtul Năsăud
Female testaments from Năsăud district
- 137 **ANDREI ANDÓ**
 Presa imigrației româno-maghiare în America
Romanian-Hungarian immigration press in America
- 155 **MIHAI-OCTAVIAN GROZA**
 O viață închinată învățământului românesc transilvănean. Contribuții privind biografia profesorului Tit Liviu Blaga (1881–1916)
A life dedicated to the Transylvanian Romanian education. Contributions regarding the biography of professor Tit Liviu Blaga (1881–1916)
- 165 **FELICIA ANETA OARCEA**
 Elite intelectuale ale generației Marii Uniri. Episoade din istoria familiilor Robu și Coțioi
Intellectual elites of the Great Union generation. Scenes from the history of Robu and Coțioi families
- 179 **MELINDA MITU**
 Obiecte propagandistice din timpul Marelui Război în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei
Propagandistic objects from the Great War held in the collections of the National History Museum of Transylvania
- 189 **MIRCEA MĂRAN**
 Românii din Iasenova
The Romanians from Iasenova
- 197 **MARIN POP**
 Participarea organizației Partidului Național Român din județul Arad la alegerile parlamentare din noiembrie 1919 și iunie 1920
Participation of the organization of Romanian National Party from Arad county in the parliamentary elections of November 1919 and June 1920
- 225 **EUSEBIU NARAI**
 Participarea Ripensiei la competițiile fotbalistice interne (1928–1931)
Participation of the Ripensia team in the internal football competitions (1928–1931)
- 257 **IONELA SIMONA MIRCEA**
 Direcții de acțiune ale Camerei de Comerț și Industrie Alba în perioada 1928–1934, reflectate în rapoartele de activitate din 1933–1934
Direction of action of the Alba Chamber of Commerce and Industry during 1928–1934, reflected in activity reports from 1933–1934

- 275 **MIRCEA BARON**
Prizonieri de război sovietici utilizați în activitatea productivă din Valea Jiului
Soviet prisoners of war used in production in the Jiu Valley
- 297 **LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS**
O sută de ani de la instituirea stemei Regatului României (1921–2021)
One hundred yers since the establishment of the establishment of the coat of arms of the Kingdom of Romania (1921–2021)
- 309 **IOAN PAUL COLTA**
Recenzie – Japonisme in the Austro-Hungarian Monarchy

Elite intelectuale ale generației Marii Uniri. Episoade din istoria familiilor Robu și Coțioi

Intellectual elites of the Great Union generation. Scenes from the history of Robu and Coțioi families

FELICIA ANETA OARCEA*

Abstract. Living on the edge of the 19–20th centuries, the intellectual elites of the Great Union generation created a system of professional, kinship and friendship relationships. It was destined to the members of the Robu and Coțioi families to follow their own history. From amongst them, there came notaries, lawyers, doctors, who, through their professional training and their involvement in consolidating the political – administrative structures after the Great Union of 1918, wrote a page of long gone historic times. Meeting in the professional circles, from balls to dancing soirées, led many times to matrimonial alliances. Their traditionalism contributed to forming an intellectual elite that passed on the cultural and spiritual inheritance to the young generations. Models of living and dedication, they contributed to creating an intellectual elite that had a system of high values, built through a lot of hard work and perseverance.

Keywords: history, intellectual elites, Great Union generation, Robu, Coțioi.

Trăitoare la cumpăna veacurilor XIX–XX, elitele intelectuale ale generației Marii Uniri au confecționat un sistem trainic de relații profesionale, rudenie și prietenie. Legăturile dintre ei au creat solidarități sociale, a căror activitate s-a răsfrânt în toate domeniile de activitate. Notari, avocați, medici, cu toții au fost anorați în realitățile unui imperiu multiethnic, multiconfesional și plurilingvistic, au reprezentat dezideratele românilor în Monarhia Austro-Ungară și au contribuit la consolidarea structurilor administrative după realizarea Marii Uniri de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

* Prof. dr., istoric, Complexul Muzeal Arad, felly_oarcea@yahoo.com.

Destinul a făcut ca membrii familiilor Robu și Coțioi¹ să își urmeze propria istorie. Întâlnirile din cercurile profesionale, politice, de la baluri ori serate dansante au condus de multe ori la alianțele matrimoniale. Înrudirile respectau canoanele bisericești, nivelul intelectual, cel cultural, de pregătire profesională și prestigiul în comunitate. Tradiționalitatea acestor relații a contribuit la formarea unei elite intelectuale² ai cărei urmași „țin la butuc”. Patrimoniul cultural și spiritual l-au transmis generațiilor tinere. Modele de conviețuire și dăruire, ei au contribuit la geneza unei elite intelectuale cu un sistem de valori înalte, clădit cu multă trudă și perseverență.

Apreciat pentru activitatea sa în părțile Hălmagiului, notarul cercual, **Nicolae Robu (1829–1922)** a avut trei copii: Nicolae, Ioan și Dimitrie. Implicat în viața politică și culturală, el a adus o contribuție notabilă la propoșirea românilor din aceste părți ale comitatului Arad. S-a stins din viață în 2 aprilie 1922³, lăsând urmașilor săi moștenirea încărcată de dorința de susținere a dezideratelor politice și naționale românești.

Fiul acestuia, **Dr. Nicoale Robu (1866–1947)**, devenit, mai târziu, primul medic al județului Hunedoara, s-a căsătorit cu Aurelia Candrea (1875–1954).

Străbunicul Aureliei a fost Mihai Candrea, „Popa Ursu” (1783–1886), preot în comuna Neagra din Câmpeni. Rodul căsniciei cu Ruxandra Gomboșiu a fost Mihai (1819–1912), care la rândul-i a îmbrăcat haina preoției. El a întemeiat o familie cu Ana Matora, cu care l-a avut pe Gherasim (1841–1905). Cel din urmă a fost avocat și a încheiat un mariaj cu Amalia Coq, cu care a avut trei copii: Valer (1873–1944) avocat, subprefect de Hunedoara, căsătorit cu Minodora Tiulescu (1878–1955); Alexandru (1874–1915) căpitan în Primul Război Mondial, căsătorit cu Albina Lote (+1927, Austria) și Aurica/Aurelia (1875–1954). Cea din urmă s-a căsătorit cu medicul dr. Nicolae Robu⁴. Ei au avut patru copii⁵: Eugenia-Jeni (1898–1965), Maria/Mărioara (1900) – soțul Gheorghe Drăgan (1892–) avocat, subprefect al județului Hunedoara. Rodul dragostei lor au fost Voicu (1923), medic în Deva, căsătorit cu Vida Nedelcov și Gheorghe/Dodo (1925) medic în Timișoara, căsătorit cu Viorica Laslău. Cei din urmă i-au avut pe George/Dodi și Voicu (1960). Cornelia/Nelly

¹ Familia Coțioi apare menționată în documente fie Coțioiu, Coțioi, fie Coțoi.

² Elena Rodica Colta, *Rețeaua de rudenie a inteligenților românești – o formă de întărire a identității naționale în imperiu*, în „Simpozion. Comunicările celui de-al XXI-lea simpozion al cercetărilor românilor din Ungaria”, Giula, 2012, p. 93–94.

³ Complexul Muzeal Arad (C.M.A.), *Arhiva digitală a Familiei Stela Baltă (A.F.B.)*, Ferparul notarului dr. Nicolae Robu.

⁴ *Ibidem*, Medicul dr. Nicolae Robu alături de soția sa Aurelia Candrea (II. 1).

⁵ *Ibidem*, Familia medicului dr. Nicolae Robu alături de soția Aurelia și cele patru fete (II. 2).

(1903–1975) a întemeiat o familie cu avocatul dr. Augustin Lazăr (1893–1949), iar Dora/Dorica (1907–) cu Mircea N. Bejan (1905–) avocat în Timișoara⁶.

Fiica cea mare a soților dr. Nicolae Robu și a Aureliei, Eugenia Alexandra, născută la Baia de Criș, în 15 mai 1898⁷ a fost elevă a Asociațiunii pentru Literatură și Cultura Poporului Român din Sibiu, pe care a absolvit-o în anul școlar 1912/1913⁸. La rândul ei, s-a căsătorit în 10 august/12 septembrie 1920, la Deva, cu dr. Romuald Coțioi. Martorii au fost farmacistul din Deva Virgil Albescu și soția sa Letiția, dar și unchiul ei, primarul municipiului Arad, dr. Ioan Robu, cu soția sa Valeria. Roadele dragostei lor au fost Maria Aurelia/Piky (17 septembrie 1921)⁹ care s-a căsătorit cu avocatul dr. Bujor Truia (1905–); Eugenia Letiția (Dorica/Bubica), născută în 22 aprilie 1923, care în 12 octombrie 1943 a încheiat o alianță matrimonială cu Aurel Florin Sterca Suluțiu, potrivit actului civil nr. 470¹⁰.

Tatăl medicului dr. Romuald Coțioi a fost Romul Coțioiu, care s-a născut în casa lui Eliseiu și a Mariei, din Ciuruleasa, în 6 noiembrie 1866. Mama sa, Laura, a văzut lumina zilei la Băița, în 16/19 martie 1864, în familia de origine cehă, catolică, a lui dr. Adalbert Suchi și a Carolinei, născută Karl. Văduva Kaffka, Laura Suchi s-a căsătorit cu Romul Coțioi, în 25 mai 1891. Împreună au avut unsprezece copii. Ea a decedat în 1 februarie 1938¹¹.

Avocat dr. Romulus Coțioi credem că a fost primul dintre copii, dat fiind faptul că, în acest stadiu al cercetărilor, deținem puține informații. Epopeea vieții sale debutează în 29 noiembrie 1893, la Baia de Criș (Hunedoara). Clasele primare le-a urmat în localitatea natală, continuând la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, ale cărui cursuri le-a absolvit în anul școlar 1910–1911. Înscriș la Facultatea de Drept din Cluj, a fost nevoit să întrerupă studiile universitare, fiindcă a fost mobilizat în Primul Război Mondial. În armată, a deținut gradul de căpitan în rezervă al Regimentului 83 Infanterie. Prizonier la ruși, el a depus o activitate susținută alături de Petru Nemoianu, ținând evidența și mobilizarea voluntarilor români din Kiev. Contribuția sa la înfăptuirea Unirii de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 a fost una meritorie. După restabilirea liniștii în părțile Transilvaniei, în anul 1919, a susținut licența în drept. Doi

⁶ *Ibidem*, Arborele genealogic a fost întocmit de Valeriu Giurgiu în anul 1974.

⁷ *Ibidem*, Extras din registrul stării civile pentru născuți pe anul 1898, eliberat în 24 ianuarie 1950, la Baia de Criș; Certificatul de naștere al Eugeniei Alexandra Robu.

⁸ *Ibidem*, Atestat școlar pe anul 1913 (II. 3)

⁹ *Ibidem*, Extras din registrul stării civile pentru nașteri, Deva, 31 mai 1924.

¹⁰ *Ibidem*, Extras din Matricula cununaților a comunei bisericești ortodoxe din Deva, 26 februarie 1940. Extras din registrul stării civile pentru căsătoriți, pe anul 1949.

¹¹ *Ibidem*, Extras din registrul stării civile pentru morți; Extras din registrul stării civile pentru botezați, pe anul 1887; Notițele manuscris ale dnei Stela Elena Baltă.

ani mai târziu (1921), și-a desăvârșit cariera profesională printr-un doctorat la aceeași facultate prestigioasă.

Viața profesională a împletit-o cu cea de familie, fiind căsătorit cu Margareta Roca, de profesie farmacistă, după cum reiese din fișa matricolă penală, întocmită de organele securității, în aprilie 1952¹².

Înscriș în Baroul Avocaților Arad, ca stagiar în 9 octombrie 1920, a devenit avocat definitiv în 20 februarie 1924. Diploma de avocat definitiv a fost emisă de Uniunea Avocaților din România, în 27 octombrie 1924. A desfășurat o activitate neîntreruptă până în anul 1949, când datorită instaurării regimului comunist a fost radiat din evidențe de către Uniunea Avocaților¹³.

În primăvara anului 1930, alături de fruntașii politici arădeni – dr. Ștefan Cicio Pop, dr. Mihai Mărcuș, deputatul Alex. Vlad, dr. Ioan Ursu, dr. Alexa Boțioc, dr. Iuliu Borneas, dr. Ioan Robu, dr. Raicu, dr. Vicaș și alții – a fost prezent la o „Impozantă manifestație a blocului național-român din Arad”. Discursurile rostite de dr. Ștefan Cicio Pop, dr. Mihai Mărcuș, dr. Romul Coțioi au avut un conținut ce îndemna la unitatea României și au condamnat acțiunile antirevizioniste ale Ungariei¹⁴.

De-a lungul vieții sale, a îndeplinit numeroase funcții publice: președinte al Comisiei Interimare a Primăriei Municipiului Arad (1936–1938), primar al municipiului Arad (1935–1937), deputat în Camera Deputaților (1935–1938). Activitatea sa în cadrul Partidului Național Liberal a fost una apreciabilă, fiind secretar general al filialei Arad până în 1947¹⁵.

Hărțuit de noua conducere comunistă, arestat în 12 iunie 1952, la Arad, a fost „internat de către securitatea din Deva”¹⁶. Dus la muncă silnică la Canal, el s-a stins din viață la scurtă vreme.

Medicul **dr. Romuald Coțioi** a văzut lumina zilei în casa lui Romul Coțioi și a Laurei Suchi, la Ghelar, în 1 februarie 1895¹⁷.

Potrivit *Testimonium maturitatis*, dr. Romuald Coțioi a urmat primele clase la școala elementară populară greco-orientală din Baia de Criș, apoi

¹² https://www.iicmer.ro/fise-matricole-nou/?drawer=Fise%20matricole%20penale%20-%20Detinuti%20politici*C%C%2008.%20Cot%20-%20Crissoghelos*Cotoi%20Romolus%20R (accesat 18.08.2021).

¹³ Emil Arbonie, *Avocați arădeni (1875–1989)*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2014, p. 96.

¹⁴ *Românul*, Arad, XV, 1930, nr. 10, duminică 9 martie, p. 1.

¹⁵ Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 96.

¹⁶ https://www.iicmer.ro/fise-matricole-nou/?drawer=Fise%20matricole%20penale%20-%20Detinuti%20politici*C%C%2008.%20Cot%20-%20Crissoghelos*Cotoi%20Romolus%20R (accesat 18.08.2021)

¹⁷ C.M.A., A.F.B., Extras din registrul stării civile pentru căsătoriți, pe anul 1949; Certificat de naștere (copie).

cursurile gimnaziale la Gimnaziul Greco-Oriental din Brad (clasele I-II), ale Școlii Reale Superioare din Deva (clasele III-VI) și ale Gimnaziului Greco-Oriental confesional român din Brașov (clasele VII-VIII)¹⁸.

În anul 1921, medicul dr. Romuald Coțioi, prin Înaltul Decret Regal 2262 din 28 mai a fost transferat de la circumscripția sanitară Ghelar la circumscripția sanitară Săvârșin, la recomandarea medicului primar al județului Arad¹⁹. Ulterior, medicul primar al județului Hunedoara a fost detașat la circumscripția sanitară Săvârșin, în urma cererii cu numărul 128491/1932 adresată de amintitul medic Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale, la care a primit răspunsul favorabil, cu numărul 44496 din 9 iulie 1932. El a fost detașat în locul dr. Râmneanu, la rândul-i trimis la Institutul de Igienă din Cluj²⁰.

Mutarea la Săvârșin a prilejit și întâlnirea cu personalitățile locului. Familia Coțioi a fost des vizitată de cea a dr. Vasile Pinteș și a soției sale Valeria. Aici, de altfel, poposeau numeroase notabilități ale timpului²¹. O prietenă apropiată a familiei a fost Fiameta Vukovics, care s-a ocupat de educația copiilor²².

Sora medicului Letiția Coțioi (16 octombrie 1897) a absolvit Școala Civilă de Fete din Arad în anul școlar 1909/1910, a cărei directoare a fost Octavia Ciuhandu, iar superioara clasei Hermina Ciorogariu²³.

Eugenia Alexandra Robu, căsătorită Coțioi s-a stins din viață în 14 mai 1965, la Zam²⁴.

Cel de-al doilea fiul al notarului Nicolae Robu, devenit primul primar român al Aradului, a fost **avocatul dr. Ioan Robu (1868–1930)**²⁵. Urmând drumul oricărui tânăr educat într-o familie de intelectuali, el a absolvit Facultatea de Drept la Universitatea din Budapesta, ca bursier al Fundației Mocioni.

Multiplele responsabilități le-a împletit armonios cu viața de familie. S-a căsătorit cu Valeria Gutici²⁶, care provenea dintr-o familie de francezi, ce s-au stabilit la Băița pentru exploatarea minei de aur din zonă. Împreună au avut

¹⁸ *Ibidem*, Atestat de absolvire a școlii elementare populare greco-orientale; Testimoniu școlar Romuald Coțioiu (Il. 4); Testimoniu maturitatis Romuald Coțioi.

¹⁹ *Ibidem*, Copie. Ministerul de Interne. Direcția Generală Sanitară. Inspectoratul General Sanitar Cluj, nr. 11562/1921, din 6 iulie 1921.

²⁰ *Ibidem*, Adresa Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale din 12 iulie 1932.

²¹ Liliana Maria Gomboșiu, *Valeria dr. Pinteș. Un roman familial*, Editura Marineasa, Timișoara, 2013, p. 128.

²² Adriana Blaj, *Vukovics. Vremuri trecute, vremuri prezente*, Editura Mirton, Timișoara, 2021, p. 288.

²³ C.M.A., A.F.B., Certificat școlar din 19 iunie 1910.

²⁴ *Ibidem*, Certificatul de deces al Eugeniei Alexandra, căsătorită Coțioi.

²⁵ C.M.A., *Colecția de Istorie, Fond Muzeu Oraș (C.I., F.M.O.)*, nr. inv. 6805: Portretul avocatului dr. Ioan Robu (Il. 5).

²⁶ *Ibidem*, nr. inv. 6806: Portretul Valeriei Robu (Il. 6).

doi copii: Viorica și Ionel. Despre Ionel se spune că a ajuns profesor universitar de chimie petroliferă.

Apărător al țăranilor în numeroase procese, avocat dr. Ioan Robu a activat în zona Hălmeagului, ca reprezentant al Partidului Național Român. Înrolat în Primul Război Mondial, prizonier la ruși, internat în lagărul de la Tomsk, în Siberia Orientală, apoi în cel de prizonieri de la Cernobâl, în Ucraina, a susținut organizarea Corpului Voluntarilor Români Ardeleni și Bucovineni de la Darnița. După eliberarea din prizonierat, el a fost încadrat în armata română. Căpitanul dr. Ioan Robu, prins în bătălia crâncenă de la Mărășești, a fost martorul implicat al acelor zile de răstriașe.

Exponent al generației Marii Uniri i-a fost dat să trăiască la cumpăna veacurilor XIX–XX. Părtaș la evenimentele care conturau realizarea României Mari, el s-a reîntors pe meleagurile natale, contribuind la acțiunea de instaurare a administrației românești.

Căderea Imperiului Habsburgic a redesenat harta Europei. Energiile intelectualității, care au militat pentru unirea Transilvaniei și a Partium-ului cu Regatul Român, s-au calat pe acest deziderat.

Realizarea actului de la 1 Decembrie 1918 a deschis noi provocări pentru tânărul stat român. Secătuită și epuizată de război, sărăcia, teama și molimele au pălit energiile populației. Prefacerile politice și militare venite dinspre Ungaria au amânat demersurile elitei intelectuale de a restabili ordinea în teritoriile arădene și de a instaura administrația românească. Reînarmarea garzilor naționale maghiare a stârnit necesitatea mobilizării gardiștilor români, care au contracarat atacurile asupra populației românești.

Înțesat de trupele franceze instalate în primele zile ale lunii ianuarie 1919, după vizita generalului H.M. Berthelot din 29 decembrie și incidentul sângeros din acea zi, Aradul nu a fost pregătit pentru instalarea autorităților românești. Cercurile politice maghiare sperau totuși să-și mențină pozițiile cu sprijinul autorităților militare franceze. Elita politică arădeană a întreprins demersuri energice pentru a grăbi intrarea trupelor române în Arad și a instaura prefeții, care au fost nevoiți să se refugieze din pricina urmăririlor.

În 17 mai 1919, Regimentul 6 Vânători a intrat dinspre Curtici, pe drumul care astăzi îi poartă numele, „Calea 6 Vânători”, avându-l în frunte pe colonelul Pirici. Avocatul dr. Sever Ispravnic a binecuvântat armata română rostind cuvintele: „Astăzi își primește acest Arad, răsplata credinței sale într-un ideal. Aceasta este ziua cea mare, în care viteaza armată română, în numele lumii civilizate, înfăptuiește idealul unirii noastre cu românii de pretutindeni”²⁷.

Curajul și datoria l-au determinat să preia destinele orașului Arad în zilele tulburi ale anului 1919. Fostul primar maghiar dr. Fr. Sárkány a fost nevoit

²⁷ *Românul*, Arad, VIII, 1919, nr. special, 18 mai, p. 1.

să predea administrația noii conduceri românești, care a depus jurământul în fața prefectului dr. Iustin Marșieu: avocatul dr. Ioan Robu, prim-notar și ajutor de primar dr. Ștefan Anghel²⁸, Ion Berzovan, șeful percepției orășenești și dr. Traian Leucuția, secretarul prefectului orășenesc.

Până în 1926, acesta a fost preocupat de aplicarea măsurilor administrative, economice, financiare, sociale, patrimoniale, menite să integreze părțile Aradului în noul stat constituit, România. El a fost reales în fruntea administrației arădene între 1927–1928²⁹.

Oficializarea limbii române în administrație, desemnarea unor funcționari români în administrație, dar cu respectarea prezenței minorităților, înlocuirea vechilor monumente de for public cu altele românești; numirea unor directori români în fruntea instituțiilor, inaugurarea Bibliotecii Palatului Cultural, sprijinirea culturii și patrimoniului românesc, încurajarea industriei, transporturilor, modernizarea căilor de transport au fost doar câteva dintre preocupările primarului dr. Ioan Robu.

Măsurile de susținere a patrimoniului cultural românesc au fost meritorii. Poposim succint asupra implicării acestuia în sprijinirea sporirii patrimoniului cultural muzeal. Acesta a fost inventariat de către profesor dr. Lazăr Lichi, cel care fusese desemnat director al Palatului Cultural în locul lui Olasz Pavel. El a semnalat primarului avocatul dr. Ioan Robu, prin adresa din 3 iunie 1921, diversele nereguli constatate în timpul preluării conducerii instituției³⁰.

Pinacoteca Palatului Cultural a fost îmbogățit cu tablourile artiștilor M. Barabás, „Brazi”; Letiția Stamatiad „Început de toamnă”; M. Codreanu Dobrovici, „Nud” – achiziționate din ordinul edilului cu suma de 7.800 lei. La finalul anului 1922, cu acordul Primăriei Municipiului Arad au fost achiziționate trei tablouri aparținând pictorului Iulian Toader – „Natură moartă”, „Nud” și o acuarelă³¹.

Directorul Palatului Cultural a înaintat primarului dr. Ioan Robu, în primăvara anului 1923, propunerea de a fi realizate portretele Majestăților lor Regale, Regele Ferdinand și Regina Maria, de către un pictor portretist renumit. Inițiativa a prins contur în toamna aceluiași an când reputatul pictor portretist Carol Wolff a înaintat oferta de preț Consiliului Municipal Arad. Chiar dacă primarul Ioan Robu i-a dat credit pictorului Iuliu Balint, care

²⁸ Detalii despre viața și activitatea primarului Ștefan Anghel vezi: Felicia Aneta Oarcea, Anikó Witman, „Ștefan Anghel (1872–1957). Primarul Aradului. Repere biografice”, în *Analele Aradului*, anul 5 V, nr. 5, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019, pp. 368–378.

²⁹ Victor Cațavei, *Primul primar al Aradului după Marea Unire*, în „Ziridava”, XVIII, Arad, 1993, pp. 469–470.

³⁰ C.M.A., *Arhiva Palatului Cultural (A.P.C.)*, dos. 115/3.06.1921, f. 216 (Adresa lui Lazăr Nichi către primarul dr. Ioan Robu, din 1921).

³¹ *Ibidem*, *Arhiva Secției de Artă (A.S.A.)*, dos. anul 1922, f. nenr.

s-a oferit să le execute în mod gratuit, totuși autoritățile orășenești au optat pentru ca ele să fie realizate de Carol Wolff. Cu suma de 60.000 lei, ele au fost pictate în mărime naturală după fotografia primită de la atelierul pentru fotografii artistice Guggengerger Mairovits, fotograful Curtții Regale Sibiu. În primăvara anului 1924, 29 martie, artistul a înaintat autorităților locale cele două tablouri, care au fost etalate în sala festivă a Primăriei³².

În anul 1924, Consiliul Comunal al Municipiului Arad, în prezența primarului dr. Ioan Robu, a decis impunerea unor taxe pentru artiștii români care expuneau în sălile Palatului Cultural. Dacă până atunci fuseseră scutiți de ele, începând cu anul menționat doar artiștii locali beneficiau de acest privilegiu³³.

Dorința de îmbogățire cu patrimoniu cultural românesc a colecțiilor muzeului a dus la constituirea unei comisii speciale în acest scop, din care a făcut parte și edilul șef. La inițiativa acestuia, profesor dr. Lazăr Nichi a achiziționat o lucrare semnată de pictorului Cornel Minișan cu suma de 5.000 lei și a altora semnate de Ștefan Beleniy³⁴.

Pentru cumpărarea unor lucrări de artă, inclusiv prefectul Ioan Georgescu și-a dat concursul, sprijinind demersul cu suma de 2.000 lei. Au fost cumpărate, în februarie 1925, portretul lui Avram Iancu, realizat de pictorul Iulian Toader, cu suma de 7.000 lei, dar și două pasteluri semnate de pictorul Desideriu Sima, cu suma de 6.000 lei³⁵.

Implicarea sa în viața culturală a Aradului a condus la îmbogățirea patrimoniului românesc.

Pentru meritele sale, în timpul vieții, a fost decorat cu ordinele „Coroana României” și „Steaua României”, în grad de ofițer³⁶.

În toamna anului 1930, el a trecut la cele veșnice, fiind înhumat în cimitirul „Eternitatea” din Arad.

Avocat dr. Ioan Robu a adus o contribuție notabilă la făurirea României Mari și la instaurarea administrației românești în zona Aradului.

Elita intelectuală românească a generației Marii Uniri s-a ancorat în realitățile politice ale timpului, a folosit toate resursele și energiile pentru a împlini dezideratului din 1 Decembrie 1918.

Formată într-o societate multietnică, multiconfesională și plurilingvistică, ea a transmis întreaga moștenire din generație în generație, și-a educat urmașii în spirit cosmopolit, trimițându-i la marile universități din Monarhia

³² Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale, *Fond Primăria Municipiului Arad*, dos. 21/1923–1925 C.M.A., A.S.A., dos/1923, neinv.

³³ C.M.A., A.S.A., dos. anul 1924, f. 27–28.

³⁴ *Ibidem*, dos/1924, neinv.

³⁵ *Ibidem*, dos. anul 1925, f. 128.

³⁶ Victor Cațavei, *op. cit.*, pp. 469–470

Autro-Ungară, iar după destrămarea acesteia la cele europene. Alianțele matrimoniale, prietenii, relațiile profesionale, călătoriile ori lecturile intelighenței au conectat spațiul arădean la valorile culturale și spirituale europene. A lăsat în urma ei o societate românească în schimbare, democratică, europeană. Energiile și speranțele ei au fost, din nefericire, spulberate de instaurarea regimului comunist, care a mulilat conștiința civică și spiritul democratic.

Bibliografie

Surse inedite

Complexul Muzeal Arad

Arhiva Familiei Stela Baltă digitizată

Arhiva Palatului Cultural

Arhiva Secției de Artă

Colecția de Istorie, Fond Muzeu Oraș

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad

Fond Primăria Municipiului Arad

Surse editate. Lucrări generale și speciale

Arbonie, Emil, *Avocați arădeni (1875–1899)*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2014.

Blaj, Adriana, *Vukovics. Vremuri trecute, vremuri prezente*, Editura Mirton, Timișoara, 2021.

Cațavei, Victor, *Primul primar al Aradului după Marea Unire*, în „Ziridava”, XVIII, Arad, 1993

Colta, Elena Rodica Colta, „Rețeaua de rudenie a inteligenților românești—o formă de întărire a identității naționale în imperiu”, în *Simpozion. Comunicările celui de-al XXI-lea simpozion al cercetărilor românilor din Ungaria*, Giula, 2012.

Gomboșiu, Liliana Maria, *Valeria dr. Pinteș. Un roman familial*, Editura Marineasa, Timișoara, 2013.

Oarcea, Felicia Aneta, Witman, Anikó, „Ștefan Anghel (1872–1957). Primarul Aradului. Repere biografice”, în *Analele Aradului*, anul 5 V, nr. 5, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019.

Românul, Arad, VIII, 1919, nr. special, 18 mai.

Webografie

https://www.iicmmer.ro/fise-matricole-nou/?drawer=Fise%20matricole%20penale%20-%20Detinuti%20politici%C%C2008.%20Cot%20-%20Crissoghelos*Cotoi%20Romulus%20R (accesat 18.08.2021).

ILUSTRĂȚII

II. 1. Nicolae și
Aurelia Robu

II. 2. Familia medicului N. Robu cu fetele

30
FILLER

1913

Atestat școlar. — Iskolai bizonyítvány.

Eugenia Robu *Robu Eugenia*
 de religie *gr. cat.* născută *gr. cat.* vallású tanuló,
 în *Köröslánya, Hungary* született 1898. év *május 15-én*
 la *15 Mai* 1898 elevă în *Köröslányán, Hungary-ban*
 clasa *a IV.* la școala civilă de fete cu
 internat și drept de publicitate a „Asociațiunii
 pentru literatura română și cultura poporu-
 lui român” din Nagyszeben (Sibiu), a obținut
 la finea anului școlar *1912/13* următorul atestat:

Purtarea morală *laudabilă*
 Diligența *mare*

Erkölcsei magaviselete *dinvidete*
 Szorgalma *nagy*

Calculii din obiectele de învățământ: — Egyes tantárgyakból tanúsított előmenetele:

Religiune și morală	<i>eminent</i>	Vallásstan	<i>kitünő</i>
Limba română	<i>eminent</i>	Román nyelv	<i>kitünő</i>
Limba maghiară	<i>eminent</i>	Magyar nyelv	<i>kitünő</i>
Limba germană	<i>eminent</i>	Német nyelv	<i>kitünő</i>
Istorie	<i>foarte bine</i>	Történet	<i>jó</i>
Geografie	<i>—</i>	Földrajz	<i>—</i>
Zoologie și Botanică	<i>—</i>	Állat- és növénytan	<i>—</i>
Matematică	<i>—</i>	Vegyes és egyéb	<i>—</i>
Fizică	<i>eminent</i>	Természettan	<i>kitünő</i>
Biologie și Igienă	<i>eminent</i>	Élet- és egészségtan	<i>kitünő</i>
Economia de casă	<i>eminent</i>	Háztartástan	<i>kitünő</i>
Aritmetică și Geometrie	<i>eminent</i>	Számítan és mértan	<i>kitünő</i>
Desemn	<i>foarte bine</i>	Rajz	<i>jó</i>
Caligrafie	<i>—</i>	Szépíráás	<i>—</i>
Lucrul manual	<i>foarte bine</i>	Női kézimunka	<i>jó</i>
Cântări	<i>eminent</i>	Ének	<i>kitünő</i>
Gimnastică	<i>eminent</i>	Testgyakorlat	<i>kitünő</i>
Limba franceză	<i>foarte bine</i>	Francia nyelv	<i>jó</i>
Muzică	<i>eminent</i>	Zene	<i>kitünő</i>
Forma exterioră a lucrărilor	<i>curată</i>	Írásbeli dolgozatainak külső alakja	<i>rendes</i>
Numărul absențelor: scuzate / nescuzate	<i>1 / 0</i>	Mulasztásainak száma: igazolt / nem igazolt	<i>1 / 0</i>

Pe baza acestui atestat
 E bizonyítvány alapján *a promovează, felvételi osztályba lépés*
 Nagyszeben (Sibiu), în *25 Május 1913 jén. 25-én*

Inspector regent de școală *[Signature]* director — igazgató *A. N. Bologay*
 kir. tanfelügyelő *[Signature]*

DIRECȚIUNEA
ȘCOALEI CIVILE DE FETE

II. 3. Atestatul școlar al Eugeniei Robu (1913)

Latin forditas. Translatum.

M. 782-1910/11

Testimonium Maturitatis.

Romuald Roman Coțioiu anno 1895 die 1 mensis
 Februarii, in *Körösbánya, ad Hungaricatus Graec. orient.* fidem professus
 postquam studiorum, quae in gymnasiis tractari solent, cursum peregit: classem I-II. *Præs.*
 in gymnasio *Graec. orient. conf. Romanico, cl. III-IV, Iera, in schola*
reali imp. regia, cl. VII-VIII. Præss' (Coronae), in gymnasio
Graec. orient. conf. Romanico tentamen, quo se maturum studiis academicis
 probaret, publice subiit. Legibus et institutis scholasticis *semper rite* obtemperavit.
 In tentamine, cui eum legitime subiecimus, hos in singulis disciplinis progressus nobis probavit:

In lingua Romanica:	<i>bonos</i>
In lingua Hungarica:	<i>eminentes</i>
In lingua Latina:	<i>bonos</i>
In historia:	<i>bonos</i>
In mathematicis:	<i>sufficientes</i>
In physicis:	<i>eminentes</i>

In ceteris disciplinis gymnasii hos progressus testimonii confirmavit:

In doctrina religionis:	<i>eminentes</i>
In lingua Graeca:	<i>bonos</i>
In lingua Germanica:	<i>eminentes</i>
In elementis institutionis philosophicae:	<i>eminentes</i>
In geographia:	<i>bonos</i>
In historia naturali:	<i>eminentes</i>
In delineatione geometrica:	<i>bonos</i>

Haque cum ea, quae ad rite ineunda studia academica leges requirunt, *bene*
 praestitisse videatur, eum maturum iudicavimus.

Cuius rei in fidem hance ei tabulam sigillo gymnasii Graecae-orientalis Romanicae confes-
 sionis Coronensis munitam dedimus et nomina nostra ipsi subscripsimus.

Datum *Præss'* (Coronae) anno 1911 die 18 mensis *Iunii*

Mateu Băclanu *Vizlaștiu*
 Praeses. Rector.

M. 7827
Ioanes Matciua
Archiepiscopus

Aur. Ciortea
mathem. et phil. prof.
Joh. Petrucci, hist. prof.
D. Joh. Bomeg
prof. ling. Hung.
M. S. L. L.
prof. Ling. Lat.
S. Alexandru Bogdan
l. Rom. prof.

II. 4. Testimonium maturitatis Romuald Coțioi (1911)

II. 5. Dr. Ioan Robu.
Primar al Aradului

II. 6. Valeria Robu,
soția lui I. Robu